

Franckesche Stiftungen zu Halle

**Joh. Henrici Hottingeri Henr. ex Henr. Nep. S. Theologiæ &
Antiquitat. Jud. Acad. Marburg. Prof. Ord. Typus Doctrinæ
Christianæ In Usus Institutionis ...**

Hottinger, Johann Heinrich

Francofurti ad Moenum, Anno MDCCXIV.

VD18 12542598

Caput XXIII. De Regeneratione Totaque Vita Spiritualis.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-216057

CAPUT XXIII.

De

REGENERATIONE TOTAQUE VITA SPIRITUALI.

Σύνοψις.

Dignitas simul ac
difficultas re-

quirit, ut fufius de
Operationibus Dei
in convertendo ho-

mine agatur. §. I.

Et quidem primo de
initio vitæ spiritua-

lis, tum quoque ejus
conſervatione. §. II.

Illud, quod Regenera-

tio vocatur, defini-

tur. §. III.

Ubi notatur ſtatus an-

te Regenerationem.
§. IV.

Ipla Regeneratio. §. V.

Quoad animam, ejus
intellectum, volun-

tatem, affectus, cor-
pus. §. VI.

Incrementum vitæ ſpi-
ritualis. §. VII.

Hæc pro diverſis ſub-

jectis quoad circum-

ſtantias variant. §.

VIII.

Regenerationis cauſa

Deus. §. IX.

Isque Pater, Filius &

Spiritus S. §. X.

Attamen etiam ipſo-

rum hominum eſt,

quantum penes illos
ſtat, cor novum fa-

cere. §. XI.

Speciatim Miniſtro-

rum. §. XII.

Kk

Vita

CAPUT

Vita spiritualis in genere sub fide, in specie sub respicientia & obedientia consideratur. §. XIII.

Fidei nomina & variae acceptiones. §. XIV. XV.

Quae huius loci, est salvifica. §. XVI.

Quam semper notitia veritatum fide recipiendarum antecedit. §. XVII.

Quod cum cautela asseritur. §. XVIII.

Attamen naturam fidei non constituit. §. XIX.

Requiritur insuper assensus, amor & fiducia. §. XX.

Et quidem assensus firmus, plenus. §. XXI.

Amor deinde Dei & Jesu Christi summus. §. XXII.

Præterea fiducia. §. XXIII.

Unde sequuntur varii

fidei fructus, qui non eodem modo se in fidelibus habent.

§. XXIV.

Diversitatis ratio est tum graduum fidei differentia, tum fidelium inobedientia. §. XXV.

Fructus ipsi sunt (a) Unio cum Deo & Jesu Christo. §. XXVI.

Fruitio (b) bonorum sanguine Christi partorum. §. XXVII.

Quæ varia, uti Spiritus S., adoptio, remissio peccatorum, purificatio cordium, studium sanctitatis, pax, gaudium, spes, gloriatio, vita æterna. §. XXVIII.

Memorata fidei fructus esse, probatur. §. XXIX.

Unde si in subiecto reperiuntur, fidele cognoscitur, sin, infidele. §. XXX.

Fidei

Fidei Auctor Deus est.

§. XXXI.

Hominis verò est Spiritus operationem recipere, atque eam conservare. XXXII.

Sub fide Scriptura aliquando comprehendit respicientiam & obedientiam. §. XXXIII.

Respicientia & describitur & illustratur phrasibus Scripturæ. XXXIV.

Cujus postea preferuntur Characteres falsi, quales respicientia externa, particularis, temporaria, ex alia quam propter Deum causa orta. §. XXXV. XXXVI.

Addunturque Observationes. §. XXXVII.

Secundò memorantur Characteres respicientiæ necessarii, sed nondum suffi-

cientes, ex quibus primus est peccatorum agnitio, cujus necessitas XXXVIII.

Et natura indicatur.

§. XXXIX.

Alter est dolor ob peccata, cujus ratio panditur. §. XL.

Ejusq; tres fontes aperiantur. (a) Penitatio pœne committit. (b) Consideratio dein turpitudinis actionis. (c) Tandem amor Dei. §. XLI. XLII.

Tertius sequitur sive Confessio peccatorum. §. XLIII.

Hæc semper Deo dicenda est. §. XLIV.

Aliquando etiam homini sive laico sive Pastori &c. §. XLV.

Quartus necessarius Gradus est fuga ad misericordiam Dei in Christo Jesu. §. XLVI.

Kk 2

Cujus

Cujus natura rectè explicatur. §. XLVII.

Sequitur ultimus sive propositum emendandi vitam, quod simpliciter necessarium est. §. XLVIII.

Hujus bona indoles exponitur. §. XLIX.

Characteres hi omnes quidem necessarii sunt, sed non sufficiunt. §. L.

Nisi accedat actualis emendatio. §. LI.

Quæ postulatur interna juxta ac externa, Universalis, constans atque obligat resipiscentem ad restituendum ablatum, sive honorem, sive bonum proximi sui. §. LII.

Ex necessitate actualis emendationis concluditur extrema impietas, injustitia & imprudentia illorum, qui resipiscen-

tiam in aliud tempus differunt. LIII.

Præter resipiscentiam etiam obedientia ad fidem spectat. §. LIV.

Requisita ejus tria sunt, conformitas cum Lege Dei, ortus ex puro corde, finis gloria Dei. §. LV.

Docetur ejus necessitas. §. LVI.

Nec non præstandi possibilitas. §. LVII.

Illustratur hoc ipsum. §. LVIII.

Minime tamen Obedientia fidelis naturæ meriti habet. §. LIX.

Nondum sufficit Deo ad tempus obedire, sed in obedientia perseverandum est. §. LX.

Perseverantia licet difficilis sit, non tamen impossibilis. §. LXI.

Nec tantum in obedientia

tia

tiaperseverandum,
sed etiam in ea cre-
scendum est. §. LXII.

Obedientia hæc conti-
net α . Officia erga
Deum (a) interna,
uti sunt notitia Dei
& rerum divina-
rum, amor, reve-
rentia, spes, oratio
mentalis. §. LXIII.
LXIV.

Que definitur, ejus-
que recensentur spe-
cies. §. LXV.

Ostenditur tum neces-
sitas tum utilitas. §.
LXVI.

Tum denique vera na-
tura. LXVII. LXVIII.

(b) Externa sunt (a)
Confessio Nominis
Divini. (b) Obse-
quium externum.

(r) Frequentatio
cœtuum sanctorum.
§. LXIX.

Continet dein Officia
 β . erga proximum,
qualia sunt chari-
tas, justitia, libera-
litas, pax, veraci-
tas. Hæc fidelis o-
mnibus debet. §.
LXX.

Sunt dein alia particu-
laria. §. LXXI.

Tandem continet officia
 γ . erga seipsum, uti
sunt abnegatio sui,
autæpreia, modestia,
temperantia, assi-
duitas laboris, pa-
tientia. §. LXXII.

Ultimo memorantur
XI. media promo-
vendæ obedientiæ
utilia. §. LXXIII.

§. I.

Quamvis jam generatim dixerimus de
Operationibus Dei in peccatore con-
vertendo, hujus quoque conversionis initio
& progressu, alia magis specialia dicenda sunt.

Requirat id materiæ dignitas, difficultas. Nam à regeneratione omnis nostra felicitas pendet. Christus & omnia ejus beneficia nemini profunt nisi regenito & progredienti in vita Christiana. Et quoniam de natura regenerationis totiusque vitæ spiritualis non omnes consimiliter judicant, plures vitam morti simillimam pro vita spirituali habent, venditant, cautè admodum hac in materia versandum nobis est, ne cum animarum dispendio fallamur atque etiam alios fallamus.

II. *Prout igitur homo naturalis distinctè considerari potest, tum uti vitam recens accipit, tum uti eam conservat, atque vitales functiones jugiter edit; Ita quoque spiritualis à nobis spectandus erit.* Prius strictiori sensu regeneratio 1. Petr. I, 3. vivificatio Eph. II, 5. ablatio cordis lapidei, substitutio cordis carnei, novi, Spiritûs Ezech. XXXVI, 26. Posterius verò ipsa vitæ continuatio Gal. II, 20. crucifixio, mortificatio veteris hominis Gal. V, 24. Coloss. III, 5. Fides per charitatem efficax Gal. V, 6. Præceptorum divinorum obedientia Ezech. XXXVI, 26. 27. dici potest.

III. *Regeneratio strictiori hac significatione est gratiosa & omnipotens Dei actio, quâ electis naturâ spiritualiter mortuis vita spiritualis inditur.*

IV. *Ante regenerationem itaque homo spiritualiter mortuus est, quod tum ex terminis*
rege-

regenerari, vivificari, &c. tum ex descriptione statûs antecedanei patet. Vivit quidem sed in peccatis Eph. II, 3. quæ vita à Dei abalienata c. IV, 18. Cor illi est sed lapideum Ezech. XXXVI, 26. incircumcisum Act. VII, 51. Oculi sunt, at obtenebrati Eph. IV, 18. V, 8. Voluntas, verum à Dei averfa l.c. quod ex exemplo irrogeniti facile constare potest. Æstimat enim & diligit seipsum, mundum, in mundo honorem, divitias, voluptates, non verò Deum, Jesum Christum, bona cœlestia, spiritualia, saltem eâ ratione, quâ æstimanda & diligenda sunt, Sapientiam Dei pro stultitia, intemeratam sanctitatem pro hypocrisi, superstitione &c. habet, reputat.

V. *Quando regeneratur, accipit vitam ex Deo*, 1. Joh. III, 9. fitque *divinæ naturæ particeps* 2. Petr. I, 4. *spiritualis*, Joh. III, 6. Gal. VI, 1. habens *φρόνημα τῷ πνεύματι*, qui antea carnaliter judicabat Rom. VIII, 6.

VI. *Prout qui naturaliter vivere dicitur, vivit anima & corpore, ita quoque spiritualis vita totum hominem permeat*, unde nova creatura Gal. VI, 15. novus homo Eph. IV, 24. audit. *Quoad animam vivit intellectus*, alius nunc quàm olim, utpote *novus* Eph. IV, 23. Rom. XII, 2. Ezech. XXXVI, 26. *illuminatus* Eph. V, 8. ceu in quo prodire jussit Deus lucem *πρὸς φωτισμὸν ad illuminationem cognitionis gloriæ Dei in facie Jesu Christi* 2. Cor.

IV, 6. Nunc intelligit myſteria ſalutis, rationem cultûs, judicat uti Deus in Scriptura, qui priûs non intelligebat, aliter judicabat. Vivit dein *voluntas*. Hæc intellectum ſequi ſolet: Quare quando reſcitus voluntatem Dei clarè intelligit, Lex cordi ejus inſcripta Jer. XXXI, 33. eſt, tum ejus voluntas id ipſum vult, eligit, probat. Voluntas *nova* Ezech. XXXVI, 26. quæ aliter vult ac priûs, *carnea* l. c. flexilis, quæ eò inclinatur, quò intellectus illuminatus monſtrat, timore Dei plena, quæ impellit ad volendum id, quod Deus vult Ezech. XXXVI, 26. 27. Jerem. XXXII, 39. 40. Vivunt denique *affectus*, ceu qui intellectui illuminato, voluntati ſanctificatæ obediunt. Unde *amor* Dei, proximi, *odium* verò peccati, *deſiderium* bonorum ſpirituum conſequendorum, *gaudium* ob eorundem poſſeſſionem, *metus* ad patrandum vitium, *zelus* pro gloria Dei, *ira*, quando nomen Dei profanatur &c. Vivit tandem *corpus*, quod membra ſua juſtitia ad ſanctificationem fiſtit, Rom. VI, 19. Oculi, aures, manus, pedes, lingua &c. impellente Spiritu functiones ad gloriam Dei obeunt 1. Cor. VI, 20. Job. XXXI, 1. Pf. CXIX, 37. Jac. I, 19. 1. Theſſ. IV, 11. Matth. V, 41. Jac. III, 9.

VII. *Quemadmodum recens nati vitam quidem habent, ſed valdè infirmam, quæ tamen crescente ætate, uſu ciborum, quibus Creator benedicit, incrementum ſumit, atque*
magis

To
gis magisque
nibus action
eſt, affurgit
ſe habet
admodum
II, 2. Lu
infans in C
tates ſublin
IV, 2. Hebr.
tias nondu
in tranſv
malorum
in nat
vires vit
actionum
& experie
Tand
ab initio
fortiter r
ſpiritui
accedit
tenebra n
prior ad I
tollitur.
ab initio in
IV, 13. q
ponere deb
12. Is nu
attinget, c
nos ex

magis magisque ad robustam ac virilem, quæ omnibus actionibus suscipiendis & perferendis par est, affurgit; *Ita quoque cum recens renito se habet.* Vita quidem spiritualis illi inest, sed admodum tenera, quæ solo lacte alitur 1. Petr. II, 2. Lux cognitionis paululum obscura, quæ infans in Christo sola principia intelligit, veritates sublimiores nondum capit, Rom. XIV, 2. Hebr. V, 12-f. VI, 1-3. Hinc quoque voluntas nondum satis in bono confirmata. Facile in transversum rapitur doctrinæ vel exempli malorum 1. Cor. III, 1-4. Præterquam quod uti in natura sic quoque in gratia plurimum vires vitæ sensim augeantur, ad facilitatem actionum spiritualium multum facit *σοφία* & experientia, quæ nonnisi cum tempore crescit. Tandem & hoc maximè notandum, quod ab initio regenerationis vires veteris hominis fortiter rebellent, caro nondum mortificata spiritui fortiter resistat. Quod verò Spiritui accedit, carni decedit. Quod clarius lux, tenebræ magis dispelluntur: Quod voluntas pronior ad Legem Dei, inclinatio ad malum magis tollitur. Atque hac ratione regeneratio, quæ ab initio imperfectior, indies perficitur, Eph. IV, 13. qualem quoque nobis imitandam proponere debemus Matth. V, 48. Col. I, 28. IV, 12. Is nunquam in arte aliqua perfectionem attinget, qui ad eam non collimat. Dein quamvis nos ex nobis ipsis nihil queamus, Deus

tamen potens & benignus est, qui sincera desideria, fortes conatus juvat, sanctificat ὁλοτελεῖς ut ὁλόκληρον τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐκ τῆ παραστά τῆ Κυρίας ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τηρηθῶν, 1. Thess. V, 23. Qui verò, dum tendunt ad perfectionem, contumacibus concupiscentiæ & affectuum motibus abripiuntur, ex inanimadvertentia cæspitant, tutò sibi promittere possunt, Jesum Christum causam suam apud Patrem acturum, 1. Joh. II, 1. 2. Non illi, qui de imperfecta regeneratione queruntur & ἐκείνους peccant.

VIII. *Quæ de initio & progressu regenerationis dicta, generalia sunt atque communiter se ita habent. At plura specialia, particularia, quæ pro variis subjectis diversimodè se habent, illi insunt, quæque, maxime ob varietatem, difficulter literis consignari queunt.* Quidam diu satis mundi vias calcaverunt, tandem Dei ingrediuntur. Quidam statim ab ineunte ætate in timore Domini ambulant. Quidam, qui statim ab ineunte ætate vim Dei regenerantis testatam fecerunt, ad tempus curis mundi implicantur, tandem ex laqueis illis exsurgunt. Quorumdam regeneratio lentos gressus sumit. Aliorum brevi tempore ad apicem assurgit, quorum tamen exempla rariora sunt, quo Pauli pertinet.

IX. *Hujus regenerationis causa est solus Deus, quod tum constat ex deplorato hominis*

irre-

regenti, di
manis natur
tum quoque
Dens nos
propheta
verbo verita
12. 1. Joh. I
X. Et q
Personis att
nostrâ nos
nobis produ
in Filium p
correctione
II. 5. Ezech
Joh. II
III, 2. dict
stibus pro
II. Quæ
gentie dire
monium qu
et, hicor m
Ezech. XVI
(1) Sollicitu
contra dicta
(2) Devota
tra convinc
gem monstra
(3) Seria m
regentis ver
radus, qui

irregeniti, divino regeniti statu, nullis viribus humanis naturalibus deponendo, consequendo, tum quoque ex disertis Scripturæ locis Eph. II, 5. *Deus nos in lapsibus mortuos cum Christo vivificavit.* Deus Pater luminum volens nos verbo veritatis genuit, Jac. I, 17. 18. cf. Joh. I, 12. 1. Joh. III, 9.

X. *Et quidem opus hoc omnibus tribus Personis attribuitur. Patri gratiâ & misericordiâ nos complectenti, regenerationem in nobis producenti Eph. II, 5. 1. Petr. I, 3. Propter Filium pro peccatis nostris satisfacientem, resurrectione justificatum 1. Petr. I, 3. cf. Joh. III, 5. Ezech. XXXVI, 25. Per Spiritum sanctum Joh. III, 6. hinc Spiritum vitæ Rom. VIII, 2. dictum, eò quod spirituales vitam in fidelibus producat.*

XI. *Quamvis regeneratio soli gratiæ & potentiæ divinæ attribuenda sit, nihilominus hominum quoque, quantum penes eos stat, est, sibi cor novum & Spiritum novum facere, Ezech. XVIII, 31. Hec verò media sunt.*

(1.) Sollicitus usus luminis conscientiæ. Nihil contra dictantem conscientiam agendum est.

(2.) Devota, attenta, frequens lectio tum legis convincentis de malitia, tum quoque Evangelii monstrantis liberationem à corruptione.

(3.) Seria meditatio infelicis status, in quo irregenitus versatur, felicitis, in quem is transferendus, qui Deo obsequitur. (4.) Gemitus,

sup.

supplicatio ad Deum, ut pro infinita misericordia secum agere velit. (5.) Consortium cum iis, qui Deum timent, proximum juvant, modestam vitam gerunt. (6.) Sapiùs repetita pensitatio Baptismi, in quo homo servitium ad-dixerat Patri, Filio & Spiritui S. ex quo sibi in sanguine Christi purificationem ab omni peccato polliceri potest. Certò persuasus autem esse debet, se ex Baptismo nullum usum, sed grave damnum habere, nisi Domino suo, in cuius nomen baptizatus est, obediat.

XII. *Quoniam verò etiam Ministri verbi dicuntur Patres* 1. Cor. IV, 15. Gal. IV, 19. *illis quoque incumbit partum hunc spiritua-lem promovere*, tum precando Eph. I, 16. 17. tum laborando diu noctuque, non in genere tantum, sed, quantum fieri potest, unumquemque speciatim compellando, statum suum examinando, adhortando, dehortando, consolando, maximè naturam regenerationis verè docendo, distinguendo à regeneratione fallaci, externa, particulari, temporali. Vix dici potest, quantam noxam regenerationi Pastores adferant, qui munere demandato non ritè defunguntur, aut defungi non valent, utpote ipsi regenerationis expertes.

XIII. *Alterum, de quo fusius agendum est, concernit vitæ spiritualis continuationem, quam primò generalius, postea specialius consideraturi sumus. Illò modò sub Fide: Hòc sub*

sub resipiscentia & obedientia præceptorum.
 Fides est quasi anima hujus vitæ, quæ in regeneratione homini indita, postea varias vitales actiones edit, in Christum credit, peccata fugit, obedientiam præstat. Gal. II, 20. 1. Joh. V, 4. 5. Jac. II, 20. 26.

XIV. *Fides, quam Hebræi à firmitate אמונה cf. Hebr. XI, 1. Græci πίστις à πείθειν (ab Hebr. פתח) persuadendo dictam volunt, admodum diversè accipi solet.* Vel notat doctrinam Evangelii fide nostra dignam Gal. III, 23. 25. Gal. I, 23. Vel etiam aliud argumentum fidem producens Act. XVII, 31. Vel illum mentis actum, qui revelationem divinam ceu veram recipit.

XV. *Juxta ultimam acceptionem denuò variat.* Vel revelatio divina oculos subit, Joh. XX, 29. Vel non Hebr. XI, 1. Vel revelatio est communis Jac. II, 19. Vel specialis, veluti promissio de miraculo patrando, (unde *Fides miraculorum*, quæ & ejus, qui miraculum patrat, 1. Cor. XIII, 2. Matth. XVII, 20. 21. & ejus, ad cujus bonum miraculum patrat, Marc. V, 34. 36.) Aut Evangelica de Jesu Christo. Joh. III, 16. Vel assensus simplex nullam vim in animo credentis relinquens ad vivendum, prout revelatio poscit Jac. II, 20. & dicitur à quibusdam *Fides historica*. Vel si relinquit vim, credentem terrore afficit, utpote doctrina fide accepta sibi adversatur c. c. v. 19. Vel

Vel assensus conjunctus cum proposito Christum sectandi, quod tamen persecutionibus ingruentibus, aut aliis ex causis mox evanescit, Matth. XIII, 20. 21. Act. VIII, 13. quem communiter *Fidem temporariam* vocant. Vel denique assensus conjunctus cum firmo ac constanti proposito Jesum Christum tanquam Prophetam, Sacerdotem & Regem suum à Patre missum recipiendi, colendi atque ab eo omnem benedictionem, remissionem peccatorum vitamque æternam expectandi Joh. III, 16.

XVI. *Et hæc est Fidei acceptio, quæ hujus loci.* A quibusdam *propria*, ab aliis *salvifica* dici solet. In Sacris appellatur *Fides Sanctorum* Apoc. XIII, 10. *Electorum* Tit. I, 1. *Communis* v. 4.

XVII. *Ut verò naturam hujus Fidei clarius intelligamus, notabimus tum ea quæ antecedunt, tum etiam quæ naturam ejus constituunt, tum denique quæ eam consequuntur. Antecedit notitia veritatum fide recipendarum.* Nam veritati incognitæ assensus præberi nequit, Rom. X, 14. Dein Scriptura cognitionem aliquando medium vitam consequendi tradit Joh. XVII, 3. Jes. LIII, 11. unde sequitur, notitiam cum fide necessario conjunctam esse debere. Præterea Fides per notitiam illustratur, aut cum ea indissolubili nexu conjungitur Tit. I, 1. Joh. VI, 69. Insuper ex adjuncto consequenti, quod fidei professio,
idem

idem liquet. Nequeo autem profiteri fidem, quam ignoro, Rom. X, 9. 10. Tandem notandum, quod in Sacris eorum fides præ aliis laudetur, quæ cum solida notitia conjuncta Act. XVII, 11. 12. At è contra regnat infidelitas, ubi regnant tenebræ, quod tum ex statu Gentium, tum quoque Judæorum tempore Christi facile patet.

XVIII. *Quando verò notitia veritatum fide recipiendarum prærequiri dicitur, non ea mens est, ac si nullus fidelis haberi posset, qui non omnes veritates in Scriptura revelatas aut ex inde per consequentias deductas intelligit, multò minùs qui tot in scholis agitari solitas controversias ignorat, fidelium numero excludendus.* Jam sufficit, modò veritates, quæ corruptionem nostram, salutis Auctorem, media, officia tradunt, assequatur. Is tamen rectè agit, qui in timore Dei, & animi humilitate Scripturas scrutatur, in veritates speciales, quæ sub generalibus comprehenduntur, modeste investigat, quâ ratione major notitia ad majorem fidem multum facit. Ubi verò alicui vel occasio, vel tempus, vel dotes, vel alia deerant ad Scripturam particulatim legendum, cognoscendum, is ex lectione, auscultatione præcipuas veritates explicitè tantum novit, reliquas implicitè sive non dubitat alia cuncta, sibi incognita licet, in Sacris contenta vera esse.

XIX. *Verùm licet hic actus in omni fide requi-*

requiratur, nondum tamen naturam ejus constituit. Potest enim subiecto inesse, quod tamen ex fidelium numero minimè est, Joh. XII, 42. 43. Hebr. VI, 4-7. Matth. XIII, 20-23. Jac. II, 19. Probat quoque experientia omnis temporis, dari, qui veritates revelatas cognoscunt, de illis loquuntur, scribunt, qui tamen fideles non sunt.

XX. *Ad naturam fidei igitur constituendum alia requiruntur. Et quidem assensus, amor, fiducia.*

XXI. Quia Jesus Christus cum beneficiis suis nobis offertur Matth. XI, 28. Es. LV, 1. ipse ante fores pulsare, Apoc. III, 20. conjugium ambire sistitur Hos. II, 21. *fidei actus commode receptio, assensus constituitur. Non tamen quilibet assensus veritati cognite sufficit,* qualis quoque in infideles cadere potest *sed firmus*, quo fidelis λόγον ἀποδοχῆς ἀξίον 1. Tim. I, 15. ob pretiosas veritates firmiter recipit, tenet Joh. III, 33. 1. Thess. II, 13. Joh. I, 12. Coloss. II, 5. 6., non dubitat vera esse, quæ nomine Dei revelata, atque rejicit cuncta, quæ assensum infringere possent, quamvis caro plura habeat, quæ ogganiat Hebr. XI, passim, speciatim 17-20. Unde v. 1. Fides definitur ἐλπίζομένων ἐπαγγελίας quæ sperantur, in se nullam subsistentiam, basin habent. At Fides verbo Dei innitens ἐπαγγελίαν producit. Præterea dicitur πραγμάτων ἐλεγχος ἢ βλεπομένων quum alioquin demonstratio

ad

oculum f
scribitur R
habetur firm
mittitur, n
us a Deo re
cipit, uti E
it, non ut
phetam &
etiam ut I
que abnega
a crucis &
XIII. Hu
Jesu C
na firmiter
perire de
s miseræ
ore erga D
poret fit, M
Cor. XVI,
XIII. Affe
dena. Affen
par fiduciam
omissiones in
rem donatu
corret deficiat
quis ver
tati divinæ,
videret, eò
exhibere
nequeat,

ad oculum fiat. Unde etiam fidei *πληροφορία* adscribitur Rom. IV, 21. quæ vox aliis idem ac *βεβαιότης, firmitas*. *Plenus quoque assensus requiritur*, sive qui recipit omnes veritates, quas à Deo revelatas novit, speciatim Christum recipit, uti Pater ipsum dedit, uti ipse se obtulit, non ut Pontificem tantum sed etiam ut Prophetam & Regem, non ut Redemptorem sed etiam ut Dominum suum, qui à discipulis exigit abnegationem, imitationem, tolerantiam crucis &c.

XXII. *Huic assensui conjunctus est amor Dei & Jesu Christi isque summus*. Quando enim firmiter tenet, se miserum esse & æternum perire debere, Deum verò in Jesu Christo ejus miseriæ succurrere velle &c. assensus amore erga Deum & Jesum Christum plenus oportet sit, Matth. X, 37. Joh. XXI, 15. 16. 1. Cor. XVI, 22. cf. Marc. XVI, 16.

XXIII. *Assensui & Amori simul inest fiducia*. Assensus enim & amor veritatum ex se gignit fiduciam, quâ confidimus Deum nobis promissiones in Christo Jesu ritè recipientibus salutem donaturum. Aliàs ubi deficit fiducia, oportet deficiat quoque assensus. Quomodo enim quis verè assensum præbere potest revelationi divinæ, non tamen confidere? Vel non confideret, eò quòd Deus gratiam sibi promissam exhibere nolit, quod assensum tollit, aut quòd nequeat, quod adversatur tum revelationi

330 Cap. XXIII. De Regeneratione
 tum dictamini conscientia de Omnipotentia.
 Quod porro probatur ex phrasibus, quibus sa-
 cræ Literæ τὸ credere exprimunt, uti (a) יִמְנֵהוּ
 infantis instar simplici animo se Deo gestan-
 dum committere, non dubitare de fida cura 2.
 Reg. XVII, 14. (b) בָּטַח *confidere* Es. XII, 2.
 (c) יִמְנֵהוּ & יַעֲזֹרָהוּ *immiti Deo* tanquam funda-
 mento bene fundato Ps. LXXI, 6. Es. L, 10.
 (d) חָסַת *fugā salutem querere* sub umbra
 Dei Ps. XCI, 2. (e) *apprehendere arcem Dei*,
 Jes. XXVII, 5. ut quis in ea tutus sit. Insuper
 ex *explicationibus* fidei, veluti quando ὑπιστάσθαι
 ἰληπιζομένων dicitur Hebr. XI, 1. aut ubi illi attri-
 buitur παρρησία, προσαγωγή ἐν πεποιθήσει, *libertas*,
accessus in fiducia, Eph. III, 12. Hebr. IV, 16.
 δάρο. Matth. IX, 2. Quamvis, quod mox
 dicendum, fiducia in alio major, in alio minor
 sit. Nec id abnuimus, tempora dari, in quibus
 fideles se Deo confidere non sentiunt.

XXIV. *Ex memoratis fidei actibus, assen-
 su, amore, fiducia sequuntur varii fructus,*
qui tamen diversimodè se habent in subjectis
suis. Quidam majori mensura conferuntur
 his; Minori aliis. Quidam hoc tempore sen-
 tiuntur; Alio non.

XXV. *Causa diversitatis est (1.) varietas*
graduum fidei. Datur magna fides, quæ ma-
 xima obstacula tandem superat Matth. XV, 28,
 qualis in Abrahamo Gen. XXII. sed & datur
 exigua Matth. VI, 30. Dantur infirmi fide
 Rom.

Rom. XIV, 1. XV, 1. Sed & dantur potentes,
 Rom. XV, 1. Matth. VIII, 10. pleni fide Act.
 VI, 5. Unde fides dicitur *crescere* Luc. XVII,
 5. 2. Cor. X, 15. *confirmari* Col. II, 7. (2.)
Causa quoque est fidelium inobedientia, impi-
etia, quam in actionibus suis committere so-
lent.

XXVI. *Fructus illi sunt* (1.) *Unio cum*
Deo & Jesu Christo. Ex natura fidei id cla-
 rum. Docet dein Scriptura passim 1. Joh. I,
 3. 7. 1. Joh. IV, 16. Joh. XVII, 21. quò perti-
 nent similitudines, veluti ubi Christus capiti,
 viti, arbori, cibo, potui, fundamento, vesti,
 nos verò corpori, surculo, ramo, ædificio su-
 perinstructo assimilamur, 1. Cor. XII, 12. Joh.
 XV, 4. 5. Rom. XI, 17-25. Joh. VI, 48. 53.
 Eph. II, 20-22. Quodnam verò hujus unio-
 nis vinculum? Fides Eph. III, 17. Joh. I, 12.

XXVII. II. *Communio, fructio bonorum*
divinorum, sanguine Christi partorum. Qui
 aquâ circumdatus, ex ea bibit, quantum vult.
Qui credit in me, uti Scriptura ait, fluvii
aque vivæ ex ventre ejus fluent, Joh. VII, 38.

XXVIII. III. *Beneficia sanguine Christi*
parta varia. Est (a) Spiritus S. Gal. IV, 6. Est
 (b) dein adoptio Joh. I, 12. Est (c) praterea re-
 missio peccatorum Act. X, 43. Est insuper
 (d) purificatio cordium Act. XV, 9. Est (e)
 quoque studium amoris omniumque operum

Christianorum Gal. V, 6. Jac. II, 20. Est (f) porro pax, gaudium, spes, gloriatio in Deo, Rom. V, 1. 2. Est (g) tandem vita æternâ, Joh. III, 16.

XXIX. *Hos esse fidei fructus tum ex locis memoratis clarum est, tum ex naturali nexu omnium illorum, adeo ut cui unus competit, competat etiam alter.* Qui fide Christum apprehendit, oportet cum eo unitus sit. Unitus cum Christo esse nemo valet, nisi participet de ejus beneficiis. Speciatim Spiritu Christi Rom. VIII, 9. Impossibile, ut quis fide cum Christo unitus nec tamen filius Dei aut cui peccata imputantur, vel qui peccatis se polluit, 1. Joh. I, 6. Qui verò tot ac tantis beneficiis à Deo mactatus, an ille dubitare potest de pace cum Deo suo? Annon ideo in Salvatore suo lætatur? Annon spem habet de aliis bonis consequendis Hebr. XI, 1.

XXX. *Quare quemadmodum arbor ex fructibus cognoscitur, sic fides nostra ex his,* 2. Cor. XIII, 5. *Vos ipsos tentate, an in fide sitis, vos ipsos explore.* Annon vos ipsos cognoscitis, quòd *Jesus Christus in vobis sit.* Nisi *rejeçtanei estis?* At ais: Pax, gaudium, spes, gloriatio, similesque fructus, Scripturâ & experienciâ probante, in pluribus fidelibus non reperiuntur. R. (1.) Nonnunquam habentur fideles, qui tales non sunt. In quo casu non mirandum, memoratos fructus illis deesse. (2.)

Qui

Qui verò ve
imper gulta
n concipi p
patis, gaudiu
intererea qui
curato fui d
eam esse un
nem, inobec
ordinaria
desu maj
XXI. E
ant, que
e cam sequ
lore, qui
Omne b
fides præst
plum de
Phil. I, 2
ma fidei A
ita. (4.) T
quoraz con
Rom. X, 14.
XXXII. Ho
tio recipere
tur veritates
proponunt
tur, eas
omnis Deus
qui in nobis
rejus. Ide

Qui verò veri fideles, illi hos fructus, si non semper gustant, sapius tamen. Aliàs nescio an concipi possit fidelis omni tempore expers pacis, gaudii, spei, gloriationis in Deo. (3.) Præterea qui non gustant, qui anguntur &c. illi ex accurato sui scrutinio causam mox cognoscent, sc. eam esse unam vel alteram actionem, infidelitatem, inobedientiam Ps. LI. (4.) Aut si esset extraordinaria tentatio, illa finitis tristitiæ horis ex sensu majoris gaudii, spei &c. agnoscetur.

XXXI. *Expositis nunc, quæ fidem antecedunt, quæ naturam ejus constituunt, & quæ eam sequuntur, dicendum adhuc de ejus Auctore, qui Deus, quod variè constat. Nam* (1.) Omne bonum ab eo descendit Jac. I, 17. At fides præstantissimum bonum. (2.) Dein hoc ipsum de fide Scriptura affirmat Eph. II, 8. 9. Phil. I, 29. (3.) Præterea quoniam Spiritus S. fidei Auctor dicitur 2. Cor. IV, 13. Gal. V, 22. (4.) Tandem quia etiam medium fidei, quod præconium Evangelii, donum cœleste, Rom. X, 14.

XXXII. *Hominis verò est operationem Spiritus recipere, eam conservare. Quando igitur veritates divinæ, salutares de Christo Jesu illi proponuntur, luce in corde accensâ iis assentitur, eas amat atque Deo confidit. Nam quamvis Deus fidei Auctor sit, non tamen ipse Deus in nobis credit, sed fidelis credit, licet gratiâ ejus. Idem renuntiat cunctis fidei obsta-*

culis, φρονήματι σαρκός, seu cujus dictata cum fide consistere nequeunt, præconceptis dein opinionibus ab infantia adhærentibus, amoris mundi & rerum mundanarum, vitiis cunctis. Unde fides in Sacris non solum ut divina in nobis operatio, sed etiam ut officium nostrum proponitur Marc. I, 15. annexum habens præmium Joh. III, 16. aut pœnam æternam, si negligitur Marc. XVI, 16. Nulla verò pœna æterna in quempiam animadvertetur, qui intermittit, quod agere nulla ratione valet.

XXXIII. *Hæc de vita Christiana in genere: In posterum magis speciatim de resipiscencia & obedientia Christianorum, quæ duo subinde fidei nomine in Sacris comprehenduntur. Et certum est, veram fidem non esse, nec concipi posse, quæ non in ambitu suo fugam mali & patrationem boni contineat. Ex natura fidei maximè fluit odisse peccatum, facere justum. Unde Christianus absque resipiscencia & obedientia indubitato infidelis est.*

XXXIV. *Resipiscencia, de qua primò, est conversio hominis à peccato ad studium sanctitatis orta ex agnitione scelerum cum dolore conjuncta, producens confessionem atq; veniæ implorationem, nec non vitæ emendandæ propositum. Sacra Literæ eam variè nominant. Voces insigniores sunt μετανοεῖν, Matth. III, 2. μεταμέλειται, Matth. XXI, 29. שׁוּב reverti, Joël.*

II, 12.

II, 12. vian
are se, Ec.
nibus &
nificat
ninem, I
me simul
ndunt.
XXXV.
erius disse
amantes
am sufficien
potes.
XXXVI.
centia, qu
in que te
scelerat
ne particu
patis vale
ret. IV. Ta
nam volum
catum à c
eorum, c
tus abstin
a munda e
stant muta
orum, qui
sequunt.
solidam a
ura valetudi
XXXVII.

II, 12. *viam parare Jehovæ*, Matth. III, 3. *lavare se*, Es. I. 16. *crucifigere carnem cum passionibus & concupiscentiis suis*, Gal. V, 24. *mortificare*, Coloss. III, 5. *exuere veterem hominem*, Eph. IV, 22. Quæ singulæ, maxime simul sumtæ, resipiscentiæ naturam pandunt.

XXXV. *Ut verò de arduo hoc dogmate clarius differamus, dabimus resipiscentiæ Characteres falsos; dein necessarios, sed nondum sufficientes; Tandem necessarios & sufficientes.*

XXXVI. *Characteres falsi sunt. I. Resipiscentia, quæ in externis tantum consistit. II. Dein quæ temporaria, sed tandem in pristinam sceleratam vitam definit. III. Insuper quæ particularis: Veluti si quis quibusdam peccatis valedicit, at unum alterumve eximit, fovet. IV. Tandem ubi alia resipiscentiæ causa quam voluntas Dei peccatum abominans, peccatorem à communione sui separans, veluti (a) eorum, qui ex sola pænæ formidine à sceleribus abstinēt, patraturi alioquin, si nulla pœna timenda esset. (b) Aut eorum, qui vitam mutant mutatō statu & conditione suâ. (c) Vel eorum, qui ex sola impotentia certa peccata relinquunt. (d) Aut tandem, qui à peccatis quibusdam abstinēt instigante temperamento, cura valetudinis vel opposito vitio.*

XXXVII. *Characteribus his sequentia addimus*

dimus. *Quosdam characteres cum vera resipiscentia nullatenus consistere posse. Quem admodum qui ad horam peccatum intermittit: Alios vero & consistere posse & debere. Vera resipiscentia non solum interna sed etiam externa requiritur. 1. Contingere aliquando, ut falsa resipiscentia non quidem ex natura sua, sed ex gratia Dei gradus sit ad veram. Ex. gr. homo sceleratus, qui prius se omnibus sceleribus polluebat, primo quædam, quæ adversus omnem honestatem & leges civiles erant, omittit, tandem luce Spiritus S. in corde ejus orta, singula odit. Dum quædam omittebat, ex veris resipiscentibus nondum erat. 2. Imprudenter illos facere, qui vitium ebrietatis solum perstringunt, eo quod bona dilapidet, &c., nam qui ex hac causa tantum resipiscit, non resipiscit. Possunt quidem ejusmodi motiva in medium proferri, sed primo & præcipue sancta Dei voluntas urgenda. 3. Ingentem esse numerum falsorum resipiscentium, si, qui vulgo resipiscentes audiunt, ad hos Characteres examinantur. Atque hoc unumquemque sollicitum & prudentem reddere debet.*

XXXVIII. *Sequuntur Characteres resipiscentiæ necessarii, nondum tamen sufficientes. Ex quibus primus est peccatorum agnitio. Qui non agnoscit delicta sua, quomodo animo dolere, confiteri &c. per consequens resipiscere posset?*

XXXIX. *Ut verò peccatorum agnitio genuina sit, requiritur primò solida Legis & cordi inscriptæ & maximè in Scriptura extantis notitia. Tum cum ea conferendæ sunt actiones nostræ, cordis, oris, operis, erga Deum, proximum, nos ipsos. Notandæ sunt aberrationes plures, variæ, graves. Gravitas exinde cognoscitur, quando facinus à conscio patratum, sæpius repetitum, licet quis intermissionem aliquoties Deo pollicitus fuerit. Circumstantiæ dein temporis, loci, occasionis peccatum quoque aggravare solent, maximè publica functio sive sacra sive politica malè administrata.*

XL. Qui ad trutinam Sanctuarii peccata sua appendunt, illi non possunt non propter ea dolere, unde surgit *secundus Character, Dolor propter peccata*, quem ἐμψυχιῶς S. Literæ modò *tristitiam secundum Deum* 2. Cor. VII, 10. modò *spiritum fractum, cor fractum & comminutum*, Ps. LI, 19. *laceratum* Joël. II, 13. *spiritum percussum & trepidantem ob verbum Dei*, Jes. LXVI, 2. modo aliter appellant. Vide maximè Psalmos sextum & trigessimum octavum. Unde constat, verum ob peccata dolorem auferre animi lætitiā, inferre verò profundam tristitiā, vim, quā Spiritus hominis quasi frangitur, comminuitur. Tum quoque dolor, qui intus in corde exortus est, variè per externa signa, faciem, os, oculos, caput, manum &c.

prodit. Et non mirum, si de arctissimo animi & corporis vinculo cogitamus.

XLII. *Quare autem peccatum dolorem excitet, causa est* (1.) *pensitatio pœnæ* tum temporalis, tum & quidem maximè æternæ com-
meritæ Matth. III, 8. 10. X, 28. Homo quippe salutem suam diligit: Dolet verò, quando intelligit de salute sua actum esse. (2.) *Consideratio dein turpitudinis actionis*, ceu qua deflectit à scopo præfixo, adversatur voluntati divinæ, rebellat adversus mandatum iusti Domini, polluit agentem, sicuti ex natura & vocibus, sub quibus peccatum sistitur, constat. (3.) *Tandem amor Dei*. Qui enim cogitat se peccasse adversus Deum infinitum, Creatorem, Conservatorem, Redemptorem, cui omnia omninò debet, se vermem, pulverem, cinerem esse, & ne ad momentum quidem absque auxilio ejus consistere, qui, dico, hæc secum ritè perpendit, ille animitus dolebit, eò quòd Deo obsequium non præstiterit.

XLII. *Dolor, quem amor Dei producit, rectissime se habet. Melior ille, quem consideratio actionis abominabilis causatur, quam qui ortus metu pœnæ*. Quamvis, si ad ordinem attendas, communiter dolor incipiat à formidine iudiciorum, tum detestatione actionis agnita integrior fieri incipit. Tandem purissimus & Deo gratissimus ille est, quem ex-
primit

primit sincerus Dei amor. Imò prima causa, si sola, haud genuina est.

XLIII. *Serius dolor exprimit confessionem peccati, quæ tertius Character resipiscentiæ necessarius, non tamen sufficiens. Confessio illa requiritur humilis & ingenua*, quâ peccator se gratiâ Dei indignum, morte verò dignum in conspectu Dei fatetur, nihil velat, aut culpam in alium transfert, sed nudè facinus confitetur, circumstantias memorat, aggravat.

XLIV. *Peccata semper Deo confitenda sunt*, nam omnia adversus Deum patrantur. Gloria in confessione Deo restituenda est, quæ in peccato rapiebatur. Aliàs nullam sibi veniam promittere potest. Ex adverso ingenuo confessori gratia Dei confertur, conscientia ejus tranquillatur.

XLV. *Aliquando confessio etiam dicenda homini. Et quidem bifariam. (a) Homini, quem quis leserat. Hoc officium commendat Jacobus c. V, 16. (b) Homini spirituali, in viis Dei exercitato sive Pastoris sive alius aliquis.* Imò huic potius dicenda confessio, si illum superat prudentiâ, charitate, notitiâ viarum Dei. Posterior hæc confessio tum utilis est, si quis sibi ipsi consulere nequit.

XLVI. *Huic succedit quartus Character, sive fuga ad misericordiam Dei in Christo Jesu.* Nam & hic necessarius. Deus nemini pecca-

peccata remittit, nisi in sanguine filii sui. Act. IV, 12. Joh. XVII, 3.

XLVII. Plurimi abutuntur hac ad gratiam Dei in Christo Jesu fuga. Voluntariò peccant, tum fugiunt ad Deum & implorant veniam, mox latantur de venia, rursus peccant, atque ejusmodi actus identidem repetunt, quod est *abuti gratiâ ad lasciviam*. Fuga hæc tum rectè se habet, quando quis peccati turpitudinem ritè agnoscit, odit, metuit gravissimam pœnam, enixè petit Deum ut sibi propter Christum gratiosus esse velit, atque in posterum malum intermittit.

XLVIII. Hinc cum prioribus conjunctus oportet sit quintus Character, propositum vitæ emendandi. Qui non proponit à malo abstinere, ille nunquam resipiscet, per consequens delictorum condonationem non consequetur.

XLIX. Ut verò propositum hoc rectè indolis sit, requiritur non solum generale sed & particulare ratione hujus vel illius peccati, cui antea deditus erat. Tale propositum majorem in pœnitente vim relinquit. Dein oportet ut non solum proponat ab ipso vitio abstinere sed etiam occasione, incitamento, circumstantia quavis ad id pelliciente. Insuper propositum requiritur firmum, non nudæ voluntatis & iners. Tandem in Deo factum sit oportet. Humiliter invocandum Clementissimum Numen,

men,

men, ut quod gratiam convictionis dedit, de quoque emendationis.

L. *Memorati quinque Characteres ad veram resipiscenciam simpliciter necessarii sunt.* Si unus ex iis deficit, deest veri nominis resipiscencia. *Attamen nondum sufficiunt.* Verum quidem, quod recensiti pœnitentiæ actus, in quocunque rectè se habent, post se trahant salutarem resipiscenciam, attamen si non conjuncti (quod præsuppono) cum actuali emendatione, hinc agnoscuntur falsi, hinc quoque falsa resipiscencia.

LI. *Igitur ad infucatam, Deo gratam resipiscenciam*, præter peccatorum agnitionem, dolorem, confessionem, fugam ad misericordiam Dei in Christo, propositum vitæ emendandæ *requiritur actualis emendatio*, quod constat tum ex denominationibus, phrasibus, sub quibus resipiscencia insignitur, tum ex pluribus Scripturæ locis, qualia sunt Prov. XXVIII, 13. *Qui defectiones suas fatetur & derelinquit, misericordiam consequetur.* cf. Es. I, 16-19. Ezech. XVIII. Matth. III, 8. VII, 21. Jac. I, 22-26. tum ex exemplis Davide, Petro, Zachæo, tum denique ex natura resipiscentiæ. Peccator, qui vitam non emendat, licet illos actus observet, idem manet.

LII. *Hæc verò actualis emendatio debet esse interna & externa. Tum quoque universalis* quoad omnia peccata, maximè ratione graviorum

rum

Cap. XXIII. De Regeneratione
rum 1. Cor. VI, 9. 10. Gal. V, 19-22. etiam ratione minus gravium, uti sunt contumaces motus concupiscentiæ, affectus, actiones pravae ex inconsiderantia, verba otiosa, requiritur animus serio correctionem constituens atque promovens. *Præterea constans. Tandem obligat resipiscentem ad restituendum ablatum sive honorem sive bonum proximi sui.*

LIII. Quoniam verò tanta emendanda vitæ necessitas est, liquet, illum extremè impium, injustum, imprudentem esse, qui resipiscentiam in aliud tempus differt; (1.) Nam Dei voluntas est, ut peccatum quamprimum fugiamus, ac illud fugiendum esse edocemur Hebr. III, 7. IV, 7. (2.) Dein longè miserrimus irresipiscentis status est. Irresipiscens quippe (a) extra Christum est. (b) Cæcus, stultus, stupidus, bestiae similis, imò illà deterior. (c) Expers veræ libertatis, bonæ conscientiae, lætitiæ in Deo. (d) Super illum manet ira Dei, quæ nihil gravius, maximè quoniam aeterna. (e) Se in mancipium Satanae tradit, atque ejus iussu cum cruciatu exequitur. (3.) Porro summa impietas est. Qui enim procrastinat resipiscentiam, idem ac si diceret: Ego quidem novi, me nunc adversus Deum ejusque leges vivere, attamen per aliquod tempus adhuc id ipsum agere pergā. Impietas major fingi vix potest. (4.) Ultimò maxima imprudentia ejusmodi procrastinationi inest. Nam incertus est futuri temporis.

poris. Nescit an adhuc diem, septimanam, mensem, annum vivere liceat. Nec certus est se lento morbo vitam finituum. Malignus, acutus morbus aut apoplexia, vel furor, vel repentinus casus vitam forsan adimit. Et quò perseverantia in peccato longior, resipiscencia est gravior, molestior, incertior. Imò solet Deus gratiam conversionis adimere, qui oblatam acceptare noluerunt Hebr. III, 7. Act. XIII, 46. Prov. I, 24-29.

LIV. *Hæc de resipiscencia. Sequentia de obedientia.* Etiam qui resipiscit, obedit. Attamen hîc specialius sumitur pro obsequio, quod fidelis in præceptis affirmativis adimplendis præstat.

LV. *Hæc verò obedientia requiritur* (1.) *conformis voluntati divine*, tum in conscientia, tum & quidem maximè in verbo suo expressa. Servus ille non obedit, qui agit, quod sibi videtur. Est nonnisi *ἡ ἀπορρησία*. (2.) *Tum profluens ex corde puro, bona conscientia & fide non fucata* 1. Tim. I, 5. Quæ ab invito & nolente quasi præstatur, laudem non meretur. (3.) *Præterea intendens glorificationem Nominis divini* 1. Cor. X, 31. Nec tamen sufficit pro scopo habere divini Nominis glorificationem Joh. XVI, 2. necesse est, ut ipsa actio & media bona Rom. III, 8. sint.

LVI. *Talem obedientiam unusquisque fidelis Deo debet.* (1.) Nam vera fides absque obe.

obedientia erga praecepta divina concipi nequit. *Ἀκούσαντες* est credere in Jesum Christum, & non facere voluntatem ejus. Unde Apostoli, Jacobus c. II. Johannes 1. Epist. V, 4. 5. Paulus Gal. V, 6. VI, 15. 1. Cor. VII, 19. hæc duo conjunxerunt. (2.) Hinc qui Christum agnoscunt, gratiam ejus implorant, quædam tantum opera præstant, minimum verò præceptum solvunt, illi nullum vitæ jus sibi promittere possunt. Matth. VII, 21. V, 19. 20. (3.) *Sine sanctificatione nemo videbit Deum* Hebr. XII, 14. cf. 1. Joh. I, 6. 7. Apoc. XXI, 27. XXII, 14. 15. (4.) Eò tendunt cuncta, quæ Deus largitur, beneficia. Electio, Eph. I, 4. Redemptio, Eph. V, 25-28. Tit. II, 14. Hebr. IX, 14. Vocatio, 1. Thess. IV, 7. 1. Petr. I, 15. 16. Regeneratio, conversio, 1. Petr. II, 1. 2. Act. XXVI, 18. Justificatio, Ps. CXXX, 4. Rom. V, 21. Adoptio 1. Petr. I, 14. 17. (5.) Tandem ob judicium ultimum, quod secundum opera nostra instituendum dicitur. Qui adeoque malè vixerunt, non possunt aliam mercedem quàm mortem reportare 2. Cor. V, 10. Gal. VI, 7. 8. Matth. XXV, 31. &c. Rom. II, 6. 7.

LVII. *Quoniam vero obedientia tanto opere necessaria est, oportet sit possibilis*, non quidem propriis hominis fidelis viribus, sed Dei, qui eas propter Christum rectè petentibus largè suppeditat. (1.) Qui in Christo est, is omnia valet Philipp. IV, 13. (2.) Christianisni præcepta

cepta non sunt gravia 1. Joh. V, 3. Jugum leve, Matth. XI, 30. (3.) Reginitus ex Deo non peccat 1. Joh. III, 9. (4.) Ad perfectionem contendit, eamque assequitur Matth. V, 48. Eph. IV, 13. Phil. III, 9-12. 15. (5.) De Noacho, Abrahamo, Davide aliisque Sacrae Litterae referunt, quod integram vitam duxerint, Deum dilexerint ex toto corde, tota anima, & omnibus viribus.

LVIII. *Obedientia*, de qua haecenus, requirit *pium & sincerum fidelis propositum, primâ occasione datâ omnem voluntatem Dei adimplendi, nunquam negligendi. Tum quoque serium conatum ad propositum illud in effectum deducendum.* Abesse debet omnis gloriatio & fiducia in proprio robore: Adesse verò firma persuasio, quod Deus, qui ipsi talia praecepta praescripsit, Spiritu & gratiâ suâ contendenti, infirmo licet, ad bonum ex se indoneo, adfuturus. Atque qui ita Deo obedit, quamvis ex imprudentia, praecipitantia à tramite deflectat (aberrationem tamen agnoscit, veniam ob sanguinem Jesu Christi petit, atque serio constituit in posterum prudentius vivere,) obedientia ejus ex benigno Patris coelestis iudicio perfecta habetur, (quod ex exemplis supra allatis constat,) & aberratio non imputatur 1. Joh. II, 1. 2.

LIX. *Minimè tamen obedientia hominis fidelis vitam æternam promeretur, quasi Deus*

M m

ob

ob intrinsicum obedientiae valorem æquivalen-
tem mercedem, vitam putam æternam, reddere
deberet aut promississet. Etenim salus, vita
æterna pura Dei gratia est Rom. VI, 23. Eph.
II, 5-11. quam Jesus Christus morte sua pro
nobis promerebatur, Rom. III, 24. V, 9. 10.
1. Cor. I, 30. Unde omnis gloriatio in opere sa-
lutis homini præclusa est Rom. III, 27. Eph. II,
9. 1. Cor. I, 29. 31. Dein nulla vitam æternam
inter & obedientiam hominis proportio Rom.
VIII, 18. nullum adeoque meritum obtinet.
Porro quamcunque præstat homo obedien-
tiam, illam debet, atque ideo inutilis servus non
nisi dicendus Luc. XVII, 10. Denique cujus
viribus fidelis bonum agit? An suis? Non. Sed
Dei. Ergo nihil promeretur.

LX. *Non solum obediendum Deo ad tempus
aliquod, sed in obedientia ad finem vitæ ju-
giter perseverandum est. Nam qui perseve-
rat ad finem, (seductiones superat,) salvabitur.*
Matth. XXIV, 13. Si verò justus à justitia
sua recedit, & facit iniquitatem &c. morietur.
Non sufficit notitia Evangelii, illuminatio Spi-
ritus, fruitio quædam bonorum Christi, vel et-
iam fides temporaria. Accedere debet con-
stantia, etiam tum, quando judicia Dei, publi-
ca vel privata, ingruunt. Hebr. III, 14. VI, 4-7.
Rom. XI, 20-25. Matth. XIII, 20. 21.

LXI. *Verum quidem, quod plurima &
gravissima obstacula perseveraturis obmo-*
veant.

quo adhuc caro reliqua, eam cum passionibus & concupiscentiis crucifigit Gal. V, 24. contendit plena lux in Domino existere, statum suum exactè investigare, officia sua accuratè intelligere, in corpus dominari, ut Spiritui subiectum sit & membra sua ad iustitiæ serviendum sistat Rom. VI, 6. 13.

LXII. *Sed non solum in obedientia præceptorum divinorum perseverandum, verum quoque in ea crescendum est.* Is, qui post conversionem, qualem imaginatur, in eodem semper gradu hæret, non ad ulteriorem contendit, assurgit, nescio an veris conversis accenseri queat. Nam hi in Sacris ut *crescentes* sistuntur 2. Petr. III, v. ult. Col. I, 10. Hinc assimilantur infantibus recens natis, qui cum tempore maiorem staturam, vires majores, facilitatem agendi sumunt, acquirunt, 1. Petr. II, 2. Eph. IV, 13. Vel etiam viatoribus, qui iter non solum inchoant, sed & perficiunt, metam attingunt. Similis potius servo illi in Parabola, qui talentum concreditum defodit Matth. XXV, 24-31. Unde status ipsorum periculosus, quoniam enim is ab initio infirmus esse solet, lux nondum satis à tenebris purgata, nec voluntas in bono confirmata, affectus nondum satis domiti, potentissimorum hostium, qui majori vi castra sua deferentibus insidiantur Luc. XI, 26. præda denudò haud difficulter existunt Hebr. VI, 4-7. Nec tales firmam de salutis certitudine persuasio-

fio-

sionem tenere valent. Vel quodnam persuasione fundamētum erit? An immediata revelatio? Vel an Spiritus cordis? Aut Scripturæ testimonium? Certè nullum ex his. Dei voluntas & præceptum est, ut ad perfectionem tendamus Eph. IV, 13.

LXIII. Obedientia, cujus naturam hætenus generatim tantum spectavimus, nunc quoque in specie tractanda esset, sed præsentis instituti ratio tantam prolixitatem non permittit, quare prima tantum lineamenta obedientiæ specialis ducemus. Comprehendit hæc officia erga Deum, proximum, nos ipsos. Tit. II. 12.

LXIV. *Officia erga Deum*: Hæc sunt vel interna vel externa. *Interna sunt* (1.) vera, solida, viva *notitia Dei & rerum divinarum*. (2.) *Dein amor*. Qui enim novit, Deum consummatissimum Ens esse, omnes possidere perfectiones, esse Creatorem, Conservatorem, Redemptorem, ejus quoque est illum super omnia diligere. (3.) *Insuper reverentia*. Eadem Numinis notitia producit quoque reverentiam, quâ fidelis magnum Deum & Legislatorem jugiter profundâ veneratione prosequitur, neminum quidem, quod ipsi displicere novit, loqui aut agere proponit. (4.) *Præterea spes*. Quâ plurima bona promissa à Deo benigno indubitato expectantur. (5.) *Tandem oratio mentalis*. *Veri adoratores Patrem ado-*

rant ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ in spiritu & veritate
 Joh. IV, 23.

LXV. *Hoc ultimum Christiani officium est elevatio mentis ad Deum, quâ precans conscius indigentiae suae, confidens verò gratiae divinae in Christo Jesu bona corporis & animi pro se aut proximo petit, vel pro acceptis humiles grates dicit.* Paulus 1. Tim. II, 1. quatuor species constituit, *δέσιν deprecationem mali*, cf. 1. Petr. III, 12. *προσευχὴν adprecationem boni*, *ἐντεύξιν intercessionem pro proximo*, *εὐχαριστίαν gratiarum actionem pro acceptis beneficiis.* Haec tamen voces alibi latius etiam accipiuntur.

LXVI. *Officium hoc fidei & necessarium & salutare est. Necessarium, nam & olim sub V. Testamento praescriptum Deut. VIII, 10. Si comedisti & saturatus es, grates dices Domino Deo tuo, cf. Ps. L. 15. Eodem pertinent sacrificia & suffitus non sine precibus offerendi Luc. I, 10. & nunc sub Novo Rom. XII, 12. Precationi inslate 1. Thess. V, 17. 18. Indesinenter orate. In omni re gratias agite. Haec enim est voluntas Dei in Christo Jesu erga vos.* Est dein cultûs nostri erga Deum pars praecipua, quâ precans perfectiones, maximè omnipraesentiam, omniscientiam, bonitatem, omnipotentiam veneratur. Requirit id indigentia nostra. Mendico, qui ex fastu stipem petere renuit, tandem pereundum. Homines necessaria pro

pro vita corporis, animæ, liberatione ex tot periculis ipsi non possident. Ergo ea petenda sunt. *Etiā salutare.* Precatio quippe clavis thesaurorum cœlestium referendorum, manus, quæ dona Dei accipiuntur. Matth. VII, 7. *Petite & dabitur vobis; querite & invenientis; pulsate & aperietur vobis.* Jac. I, 5. *Si cui vestrum deest sapientia, petat à Deo, qui illam omnibus simpliciter dat.* cf. Joh. XIV, 13.

LXVII. *Non omnis tamen precatio precatio est Deo grata, atque canalis, per quem gratia Numinis in nos descendit.* Aliquando abominabilis & fœtor in naso Dei existit. Veluti si precans labia tantum movet, aut formulam ab alio compositam, quæ circumstantias ad statum precantis minimè pertinentes continet, absque animo recitat, vel ubi animus irâ, fastu, vel aliô affectu infectus est. Transeo tot alios abusus. *Memoro potiùs quedam bonæ precatationis requisita.*

LXVIII. *Sunt autem hæc:* (1.) Animus requiritur præsens & probè conscius eorum, quæ Deo proponit. Unde verus adorator Patrem adorat *ἐν πνεύματι in spiritu* Joh. IV, 23. (2.) Deus ut Omnipræsens, Omniscius, Sanctus, Bonus, Omnipotens, speciatim ut Deus resipiscents peccatoris in morte Christi, menti precantis jugiter obversari debet. Act. I, 24. *Tu Domine, cordium scrutator &c.* (3.) Hinc in nomine Christi orandum. Extra Christum

Deus nemini gratiam facit. Joh. XVI, 23. *Amen, amen dico vobis, quæ petetis Patrem meum in nomine meo, dabit vobis.* cf. Hebr. IV, 16. (4.) Nec non in fide, animò confidente, Deum bonum petatum & dare posse & dare velle, Jac. I, 6, 7. (5.) Id, quod orator petit, cum voluntate Dei conveniat oportet I. Joh. V, 14. quale est omne bonum spirituale Luc. XI, 13, Jac. I, 5. corporale ad necessitatem Matth. VI, 11. 33. non abundans, multò minus ad malè consumendum Jac. IV, 3. (6.) Animus precantis requiritur purus, in cuius signum videntur olim manus lotæ I. Tim. II, 8. (7.) Humilis, agnoscens Majestatem Dei cum quo loquitur, suam verò indigentiam, miseriam. Dan. IX, 4. 5. 6. &c. Gen. XVIII, 27. (8.) Amore erga proximum, etiam inimicum, plenus. Quomodo is Deum misericordem, placabilem experietur, qui ipse immisericors, implacabilis? Matth. V, 23. 24. VI, 12. 14. 15. (9.) Tandem fervidus, perseverans in precibus. Rom. cap. XII. vers. 12. I. Theff. V, 17. 18. Si bonum, quod à Deo petimus, non statim reportamus, tanto majori fervore & cordis effusione Clementissimum Numen adeundum, rogandum est.

LXIX. *Sequantur externa.* (1.) *Confessio Nominis Divini*, quâ Christianus ingenuè & cordatè religionem, quam in corde tenet, ore profert. Tum maximè necessaria est, quando

excir.

circumsta
coram
tat, quam
ob ipsam m
ignatum ex
occorrupto
tia Christian
neque clar
sive intermi
pos pudet
christum pu
Frequen
us Deus gl
LXX. Su
ne vel uni
salvia sunt
mus sincere
etur. (2.)
natur. (3.)
re pauperi,
nitiam te
tas sive stu
nvenientia
he cuncta
LXXI. F
ga liberos
torum erga
ferorum er
legistratu
legistratus.

ex circumstantiis colligere licet, velle Deum, ut quis coram impiis nominis sui professionem edat, quamvis hæc post se trahat varia adversa, imò ipsam mortem Matth. X, 32. 33. (2.) *Obsequium externum*. Nam dantur, maximè hoc corrupto seculo, homines, qui quidem officia Christianorum vera, divina agnoscunt, hinc quæ clam præstari queunt, præstant, sed publicè intermittunt, ne à mundo irrideantur. At quos pudet vitæ Christianæ, eorum quoque Christum pudebit Joh. XII, 42. 43. Rom. XII, 2. (3.) *Frequentatio cætuum sanctorum*, in quibus Deus glorificatur, cætus ædificantur.

LXX. *Succedunt officia erga proximum, quæ vel universalia vel particularia. Universalia sunt* (1.) *Charitas*, quâ quilibet proximus sincerè diligitur, commodum promovetur. (2.) *Iustitia*, quâ proximo suum relinquitur. (3.) *Liberalitas*, quâ proximo, maximè pauperi, ex meis bonis benefacio. (4.) *Pax* amicitiam tenet, inimicitiam tollit. (5.) *Veracitas* sive studium vera cum corde & rei natura convenientia loquendi, proximo narrandi. Quæ cuncta latissimè se diffundunt.

LXXI. *Particularia verò sunt* Parentum erga liberos: Liberorum erga Parentes. Maritorum erga uxores: Uxorum erga Maritos. Herorum erga servos: Servorum erga Heros. Magistratum erga Subditos: Subditorum erga Magistratus. Pastorum erga Auditores: Auditorum

Cap. XXIII. De Regeneratione
torum erga Pastores. De quibus partim in Cap.
XV. de Decalogo, partim in Cap. de Ministerio
Ecclesiæ. Ex professo in Theologia morali.

LXXII. *Tandem notanda veniunt officia
erga seipsos.* I. Generale est *abnegatio sui
ipsius.* Homo naturâ φιλαυτίας vitio laborat,
se Dominum in judiciis, voluntate, affectibus
habet. Probat, quæ sibi secundum carnem ju-
dicanti vera videntur. Fertur voluntate & affe-
ctibus in superba, voluptuosa, divitias mundi:
Christianus verò seipsum sive talia, quæ corru-
ptioni suæ adherent, abnegare, deferere debet,
judicare verò secundum dictamen mentis ex
verbo Dei illuminatæ, diligere Deum, prox-
imum, bona spiritualia, etiam crucem. II. Ex
specialibus αὐτάρκεια *animus sorte sua conten-
tus.* Si pauper non murmurat adversus bono-
rum dispensatorem. Si paupertatem patienti
animo fert. III. *Modestia,* quâ tenuiter de se
judicat, aliis præferri non cupit, præfectus li-
cet minimè superbit. *Temperantia,* quæ cu-
piditates naturales temperat, spiritu dirigit, ut
omnis excessus intermittatur, nonnisi ad vires
naturæ reparandum, laborem perferendum,
cibus potusque assumantur. V. *Assiduitas
laboris,* quâ otium fugit atque jugiter hone-
stum laborem agit. VI. *Patientia* perferens
adversitates quasvis. Christianus quippe novit
illas absque directione Dei sibi non obvenire,
atque tandem ad commodum suum vergere.

LXXIII.

LXXIII. His cunctis de fide, resipiscencia, obedientia enarratis, restat, ut etiam mediorum, quæ Christianum ad exposita officia præstandum excitant, promovent, mentionem faciamus. Sunt autem (1.) devota precatio Matth. VII, 7. 8. (2.) Frequens virtutum Christianarum exercitium, Matth. XXV, 29. (3.) Scripturarum lectio prudenter & bono fine instituta, 2. Tim. III, 16. (4.) Lectio quoque aliorum librorum pietatis studium solidè tradentium, quorum proventus hodiè minimè sterilis est. (5.) Accuratum scrutinium obedientiæ in Baptismo Triuni Deo promissæ. (6.) Legitimus S. Cœnæ usus. (7.) Attenta sæpiusque iterata præcipuorum Religionis Christianæ capitum, Omnipræsentia, Omniscientiæ Dei, mortis Jesu Christi, mortis propriæ, vitæ & pœnæ æternæ meditatio. (8.) Observatio particularis providentiæ, quâ ipsum Deus dignatur. (9.) Accuratus vitæ suæ examen cum Lege & Evangelio. In quo ad id maximè attendit fidelis, num gressus in pietate fecerit nec ne. (10.) Firmum propositum mutandi ea, quæ in examine facto mutanda deprehendit. (11.) Tandem fuga malorum, societas eorum, qui Deum timent. At mecum nosse debes, Christiane commilito, media hæc Pharmaci naturam habere, quod nisi ab agroto assumatur, morbum non pellit, sanitatem non promovet. His itaque utere mecum.

CAPUT